

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Samenvatting vijf kamerbrieven 29 november 2024

Geachte Statenleden,

Op 29 november 2024 heeft de minister van Landbouw Visserij Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) vijf brieven gepubliceerd die impact hebben op de beleidsthema's natuur, stikstof, water en landbouw. Zoals besproken tijdens de Statencommissie Landelijk Gebied van 28 november jl. komen wij in deze brief met een samenvatting van de vijf brieven en een eerste duiding vanuit de provincie Zuid-Holland van op welke gebieden deze brieven mogelijk betrekking hebben. Het betreft de brieven (1) Ruimte voor Landbouw en Natuur, (2) hoofdlijnen inzet op stikstofemissiereductie, (3) PAS-melders, (4) beleidsagenda natuur en (5) de contourenbrief agrarisch natuurbeheer. De brieven geven niet overal de laatste stand van zaken weer. Er is een dynamisch proces gaande en de ontwikkelingen gaan heel snel, waardoor een aantal zaken inmiddels alweer achterhaald zijn.

Onderstaand wordt per brief een korte samenvatting gegeven en vervolgens per punt van interesse aangegeven wat hiermee wordt bedoeld.

Naast genoemde Kamerbrieven heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat in december de tussenevaluatie Kaderrichtlijn Water (KRW) naar de Tweede Kamer gestuurd. Deze is inmiddels via een brief van gedeputeerde Weverling¹ aan u toegezonden. Tijdens de commissievergadering Ruimte en Milieu op 15 januari is toegezegd dat hiervan een duiding volgt in Q1.

De minister van LVVN heeft toegezegd de Tweede Kamer begin 2025 te informeren over de concrete invulling van de contouren van het emissiereductiebeleid, waarbij specifiek wordt ingegaan op de invulling van de bedrijfsspecifieke doelen voor stikstof, klimaat en water(kwaliteit). Wanneer deze brieven zijn gepubliceerd informeren wij u hierover. Daarnaast vindt eind maart een Bestuurlijk Overleg Landelijk Gebied plaats met de minister en staatssecretaris LVVN.

Brief Ruimte voor Landbouw en Natuur (RLN)

Het Rijk wil prioriteren op belangrijke gebiedsspecifieke opgaven en oplossingen. De focus ligt op veenweidegebieden, beekdalén, gebieden rondom kwetsbare N2000-gebieden, gebieden waar gewerkt moet worden aan de vermindering van de uit- en afspoeling van nitraat, fosfaat en gewasbeschermingsmiddelen (GBM's) uit de landbouw naar het grondwater en de gebieden met

¹ https://pzh.notubiz.nl/modules/1/ingekomen_stukken/993379?parent_event=1252664

stapeling van ruimtelijke opgaven. In Zuid-Holland ligt deze focus met name op het veenweidegebied en op gebieden rondom kwetsbare N2000-gebieden, zoals de duinen en deltanatuur. Het Rijk wil dit uitwerken in drie sporen, zie hieronder. De investeringen voor Agrarisch Natuurbeheer (ANB) en innovatie worden gebiedsgericht ingezet. Additionele middelen worden nu niet voorzien. Het Rijk gaat begin 2025 in gesprek met de provincies over de rolverdeling in de gebieden.

Punt van interesse	Samenvatting
Algemeen	
Er wordt rekening gehouden met Water en Bodem	Bij ruimtelijke keuzes wordt rekening gehouden met water en bodem. Goede water- en bodemanalyses zijn hierbij van belang. Hierbij is een goede samenwerking tussen provincies en waterschappen essentieel.
Ruimte voor Landbouw en Natuur richt zich op drie sporen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gebiedsgericht en ruimtelijk beleid Ontwikkelen van gebiedsgerichte en ruimtelijke beleidsinstrumenten. 2. Rijksinzet in gebieden Ondersteuning van aanpak RLN in de gebieden met de grootste opgaven (in Zuid-Holland veenweiden en gebieden rondom kwetsbare N2000). 3. Verbinding beleid en uitvoering Lessen leren en gebruiken voor bijsturing van instrumenten en ondersteuning.
Spoor 1: Gebiedsgericht en ruimtelijk beleid (binnen dit spoor wordt aan de volgende zes onderwerpen gewerkt)	
Rijksregie op ruimte voor landbouw en natuur: ruimtelijke keuzes	<p>Het Rijk wil meer regie voeren op ruimtelijke ontwikkeling in het landelijk gebied. Hiertoe wil ze ook haar eigen gronden benutten.</p> <p>Om hoogwaardige landbouwgrond te beschermen wordt een afwegingskader gemaakt dat wordt toegepast bij functiewijzigingen.</p> <p>Verder wil de minister afspraken maken met provincies over de uitvoering van ruimtelijke keuzes voor landbouw en natuur. Hierin trekt de minister op met de minister van VRO. In de nota ruimte en het programma NOVEX worden deze integrale ruimtelijke afwegingen gemaakt. Voor de zomer van 2025 wordt gewerkt naar ruimtelijke arrangementen, waarin het Rijk met provincies afspraken maakt over (doorwerking van) beleid, maatregelen en uitvoering in het fysieke domein. De minister voorziet op dit moment niet het gebruik van instructieregels om de doorwerking juridisch te borgen.</p>
Investeringen in Agrarisch Natuurbeheer (ANB) worden gebiedsgericht ingezet	Investeringen in ANB (structureel € 500 mln. per jaar) zullen zich zo veel als mogelijk richten op de eerdergenoemde focusgebieden. In Zuid-Holland zijn dit de veenweidegebieden en de gebieden rondom kwetsbare Natura 2000-gebieden. Meer informatie leest u in de analyse van de ANB-contourenbrief verderop in dit document.

Gebiedsgerichte inzet innovatie	Het Rijk probeert gebiedsspecifieke oplossingen te faciliteren in samenwerking met provincies door middel van gebiedsgerichte inzet van innovatie. Hiertoe kunnen Rijksregelingen en provinciale regelingen worden benut.
Inzet van gebiedsgerichte regels wordt niet uitgesloten	Doelsturing op bedrijfsniveau, innovatie, inzet van ANB, gebiedsgericht natuurherstel en het benutten van verschillende beëindigingsregelingen gaan in combinatie naar verwachting zorgen voor substantiële stappen richting doelbereik. Met dit beleid en financiële middelen is de minister ervan overtuigd dat er effectief en met draagvlak gewerkt kan worden aan doelbereik. Toch sluit ze inzet van ondersteunende gebiedsgerichte regels niet geheel uit om voldoende bij te dragen aan doelbereik.
Sociaaleconomische actielijnen voor een toekomstbestendig landelijk gebied	Het Rijk ontwikkelt een regionaal-economische actielijn en een sociale actielijn om beleid te laten aansluiten bij de verschillende belangen in het landelijk gebied. Uitwerking hiervan volgt begin 2025.
Het Rijk wil de grondfaciliteit effectief inzetten	Voldoen aan verplichtingen vraagt om inzet of aangepast gebruik van grond. De (Rijks)overheid kan dit faciliteren: denk aan actief grondbeleid, bekendheid vergroten van bestaand instrumentarium, inzet van eigen grond, herwaardering van gronden en kennisuitwisseling.
Spoor 2: Uitvoering van de aanpak RLN in gebieden	
Gebiedsgerichte inzet	<p>Spoor 2 richt zich op de uitvoering van de aanpak RLN. Het kabinet wil het zwaartepunt van de Rijksinzet met de aanpak RLN inzetten in de focusgebieden (In Zuid-Holland veenweidegebieden en gebieden rondom kwetsbare Natura 2000-gebieden). Dit wordt nog geconcretiseerd. Boeren en medeoverheden blijven zelf verantwoordelijk voor de regie op het erf en het gebied. De Rijksinzet is hierbij ondernemersgericht, gebiedsgericht of een combinatie daarvan.</p> <p>In het voorjaar van 2025 volgt de gedetailleerde werkwijze voor deze aanpak.</p> <p>Rijksinzet kan bestaan uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samen met medeoverheden de uitvoering van maatregelen versnellen met het oog op doelrealisatie in het landelijk gebied; • Zaakbegeleiding; • Beschikbaar stellen instrumentarium en middelen; • Gericht maatwerk; • Afstemmen beleidsinstrumenten tussen overheden; • Experimenteellocaties.
Spoor 3: Beleid en uitvoering in verbinding	
Knelpunten wegnemen middels o.a. zaakbegeleiders	Middels o.a. zaakbegeleiders wil het Rijk knelpunten in regelingen waar mogelijk wegwerken om meer effectief beleid te voeren. Hierbij hoort ook de uitwerking van een systeem voor

	monitoring en evaluatie. Dit is onderdeel van verdere uitwerking van spoor 3.
Middelen / financiën	
Inzet beschikbaar budget	De aanpak richt zich op het slim, gecombineerd inzetten van <i>bestaande</i> financiële rijksmiddelen, zoals eerder gefinancierde maatregelpakketten (€ 188,25 mln. voor Zuid-Holland), de middelen uit het hooflijnakkoord voor Agrarisch Natuurbeheer (zie brief ANB) en de middelen uit de HLA-envelop. De aanpak zoekt ook verbinding met andere middelen, bijvoorbeeld middelen die waterschappen hebben gereserveerd voor groot onderhoud en de inzet van provincies. Daarnaast is met deze aanpak capaciteit van het Rijk gemoeid voor Rijksinzet in gebieden. Additionele financiële middelen voor deze aanpak zijn nu niet voorzien.
Samenwerking met medeoverheden en rol provincie	
Interbestuurlijke samenwerking	De minister schrijft dat interbestuurlijke samenwerking nodig is op drie niveaus. (1) bij het maken van de grotere ruimtelijke keuzes voor landbouw en natuur en de doorwerking daarvan; (2) bij de (door-)ontwikkeling van nieuwe instrumenten en belangrijkste (3) een gecombineerde inzet in het gebied zelf, om blijvende boeren een toekomst te kunnen bieden.
Regie	Het Rijk wil afspraken maken met medeoverheden over de rolverdeling in diverse type gebieden. Wij begrijpen dat de gesprekken hierover begin 2025 zullen plaatsvinden op landsdeelniveau.
Waarde gebiedsprogramma's	Volgens de minister behouden de gebiedsprogramma's van de provincies hun waarde. Ze kunnen gebruikt worden voor de ruimtelijke inbreng van de arrangementen van de NOVEX. Ook bij het besteden van middelen (waaronder vanuit het Rijk) is het nuttig dat er een dergelijk samenhangend plan is.

Brief Hoofdlijnen inzet op stikstofemissiereductie

Het kabinet werkt aan bedrijfsspecifieke emissiedoelen voor stikstof- en klimaatdoelen. Deze aanpak wordt gefaseerd ingevoerd, met aandacht voor meetmethoden, ruimtelijke aspecten en de samenhang met andere opgaven. Doelen zullen niet vrijblijvend zijn; doelsturing moet leiden tot daadwerkelijke emissiereductie. De minister werkt een systematiek hiervoor uit, zij informeert de Kamer hierover begin 2025.

De vrijwillige brede beëindigingsregeling krijgt een budget van €1,25 tot €2,5 miljard. Voor zover nu bekend kent de regeling ruimere voorwaarden dan bijvoorbeeld de piekbelastersregeling. De verwachting is dan ook dat in Zuid-Holland meerdere agrarische bedrijven hiervoor in aanmerking zullen komen. Daarnaast wordt €250 miljoen gereserveerd voor mestmaatregelen om productie en plaatsing in balans te brengen en generieke kortingen te voorkomen. Innovatie wordt gestimuleerd met €1,25 tot €2,5 miljard, gericht op emissiearme technieken, waarvan de juridische borging essentieel maar complex is.

Voor natuurherstel wordt vanaf 2026 €500 miljoen extra gereserveerd om verslechtering in Natura 2000-gebieden tegen te gaan. Van het overige budget van €500 miljoen wordt een deel gereserveerd ten behoeve van legalisatie van PAS-melders.

Tegelijkertijd blijft naast deze aanpak een geborgd generiek maatregelenpakket noodzakelijk.

Punt van interesse	Samenvatting
Van depositiebeleid naar emissiebeleid op bedrijfsniveau (KPI's/bedrijfsspecifieke emissiedoelen)	Het kabinet werkt aan bedrijfsspecifieke emissiedoelen voor klimaat- en stikstofreductie. Deze aanpak wordt gefaseerd ingevoerd, met aandacht voor continu meten, ruimtelijke aspecten en samenhang met andere opgaven zoals water- en luchtkwaliteit. Benoemd wordt dat doelen niet vrijblijvend zullen zijn, maar dat doelsturing daadwerkelijk moet leiden tot emissiereductie, de minister gaat daar een systematiek voor uitwerken. Meer specifieke informatie over de relatie met klimaatbeleid, en dan met name de methaanopgave, ontbreekt. Verdere informatie komt via een vervolgbrief begin 2025.
Het bestaande pakket van aankoop en verplaatsingsregelingen wordt uitgebreid met de brede beëindigingsregeling	Er komt tussen de 1,25 en 2,5 miljard van de totaal 5 miljard beschikbaar voor de vrijwillige brede beëindigingsregeling. De regeling is gericht op het bijdragen aan stikstofemissiereductie, natuurherstel en klimaatdoelen, en verlichting van de mestmarkt. Eerdere regelingen waren slechts beperkt effectief voor Zuid-Holland. Deze regeling lijkt vooralsnog bredere voorwaarden te bieden waardoor een grotere groep agrariërs voor de regeling in aanmerking komt. Wij wachten af hoe deze regeling verder vorm wordt gegeven en hoeveel agrariërs in Zuid-Holland uiteindelijk hiervoor in aanmerking komen.
Extra inzet mest	Er wordt 250 mln. gereserveerd voor maatregelen om mestproductie en mestplaatsing in balans te brengen en financiële problematiek van veehouders door mest te verlichten. Dit moet ook bijdragen aan stikstofreductie en de KRW doelstellingen. Een generieke korting (d.w.z. elk bedrijf moet verplicht x% minder dieren houden) zou op deze wijze voorkomen moeten worden. De maatregelen worden in deze brief niet verder gespecificeerd, maatregelen uit de brief over de mestaanpak van 13 september worden hier nog niet nader geduïd.
Extra inzet innovatie	Het kabinet zet sterk in op innovatie om ondernemers te ondersteunen bij de omslag naar bedrijfsspecifieke emissiedoelen. Dit omvat technische en managementmaatregelen zoals emissiearme stalsystemen, verbeterde mesttoediening en natuur gerelateerde innovaties. Om deze innovaties breed toepasbaar te maken, wordt gewerkt aan borging van technische werking, betaalbaarheid (d.m.v. subsidies) en juridische zekerheid. Ook wordt ingezet op het versnellen van natuurvergunningverlening en het doorontwikkelen van meetmethoden. Met een budget van €1,25 tot €2,5 miljard worden praktijkgerichte innovaties en

	<p>gebiedsspecifieke oplossingen gestimuleerd, inclusief experimenteellocaties.</p> <p>Hierbij merken wij op dat de juridische borging van innovaties een groter punt van aandacht is dan de brief suggereert. Bijna alle emissiearme stalvloeren hebben juridisch geen stand gehouden bij de rechter. Stikstofluchtwassers en stikstofkrakers hebben inmiddels wel een emissiefactor toegewezen gekregen maar kunnen nog niet meegenomen worden in het vergunningenspoor.</p>												
Natuur	<p>Uit de natuurdoelanalyses blijkt dat er méér nodig is om de natuur in een goede staat van instandhouding te brengen dan met de huidige beleidsinzet gerealiseerd kan worden. Daarom reserveert dit kabinet vanaf 2026 incidenteel €500 mln. om met diverse natuurherstelmaatregelen verslechtering van de natuur tegen te gaan in en rondom Natura-2000 gebieden. De middelen zullen beschikbaar gesteld worden daar waar de problematiek het meest urgent is voor maatregelen die aantoonbaar leiden tot systeemherstel.</p>												
Overige inzet en visserij	<p>Van het beschikbare budget van €5 miljard wordt naar verwachting €500 mln. gereserveerd voor innovatie en verduurzaming in de visserij en voor overige prioriteiten. Deze laatste categorie omvat verdienvermogen, ketenafspraken, ondersteuning van jonge boeren, PAS-melders, dierwaardigheid, diergezondheid, klimaatadaptatie, het onderzoeken van een alternatief voor Aerius en voedseducatie.</p>												
Uitvoeringsgerichte en gebiedsspecifieke aanpak ter vervanging van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).	<p>Het kabinet kiest voor een uitvoeringsgerichte en gebiedsspecifieke aanpak als alternatief voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Hierbij ligt de focus op maatwerk per gebied, met combinaties van maatregelen zoals innovatie, opkoop, en herbestemming. Provincies vervullen de rol van gebiedsregisseur en coördineren gebiedsoverstijgende opgaven. Overbelaste Natura 2000-gebieden krijgen prioriteit. Provincies kunnen doorgaan met natuurherstel op basis van beschikbare middelen voor de maatregelpakketten. Hier gaan wij als provincie verder mee aan de slag.</p>												
Middelen / financiën													
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Element</th> <th>Geschatte benodigde inzet (x mln.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Brede vrijwillige beëindigingsregeling</td> <td>€1.250 - €2.500</td> </tr> <tr> <td>Mest</td> <td>€ 250</td> </tr> <tr> <td>Innovatie en doelsturing</td> <td>€1.250 - €2.500</td> </tr> <tr> <td>Natuur</td> <td>€ 500</td> </tr> <tr> <td>Visserij en overig</td> <td>€ 500</td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Nota bene: Deze verdeling is indicatief. Het totaal van de posten uit deze tabel moet worden bekostigd uit de envelop van € 5 miljard.</i></p> <p>In de voorjaarsbesluitvorming zal – aan de hand van onderbouwde plannen – een besluit worden genomen over de verdeling en de overheveling van bijbehorende middelen naar de LVVN-begroting.</p>	Element	Geschatte benodigde inzet (x mln.)	Brede vrijwillige beëindigingsregeling	€1.250 - €2.500	Mest	€ 250	Innovatie en doelsturing	€1.250 - €2.500	Natuur	€ 500	Visserij en overig	€ 500
Element	Geschatte benodigde inzet (x mln.)												
Brede vrijwillige beëindigingsregeling	€1.250 - €2.500												
Mest	€ 250												
Innovatie en doelsturing	€1.250 - €2.500												
Natuur	€ 500												
Visserij en overig	€ 500												

Samenwerking met medeoverheden en rol provincie	
In het kader van de uitvoeringsgerichte en gebiedsspecifieke aanpak ter vervanging van het NPLG	<p>De provincie speelt een cruciale rol in de uitvoeringsgerichte en gebiedsspecifieke aanpak die het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) vervangt. De minister geeft aan dat de interbestuurlijke rolverdeling hierin nog onderwerp van gesprek is. Als gebiedsregisseur coördineert de provincie regionale maatregelen en zorgt zij ervoor dat stikstofreductie en natuurherstel effectief worden geïntegreerd. Daarnaast heeft de provincie een verantwoordelijkheid bij gebiedsoverstijgende opgaven, zoals het behalen van de KRW-doelen, in nauwe samenwerking met waterschappen.</p> <p>De minister geeft aan dat ze zich sterk gaat inzetten door in overleg met medeoverheden te kijken 'hoe we samen kunnen optrekken en voor welke gebieden een intensievere betrokkenheid van het Rijk gewenst is om zo te komen tot de noodzakelijke inspanningen.' Twee opmerkingen kunnen hierbij gemaakt worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Provinciale gebiedsprocessen lopen al enige tijd – rijk en provincies moeten elkaar daarin niet voor de voeten lopen. Wel kan bv opgemerkt worden dat de inzet van zaakbegeleiders uit de piekbelastersregeling voor de PAS-melders een positieve ontwikkeling is. - De gebiedsspecifieke aanpak moet niet de aandacht afleiden van de noodzaak tot het nemen van een geborgd generiek maatregelenpakket op rijksniveau.

Brief PAS-melders

Het legaliseren van PAS-melders is een Rijksverantwoordelijkheid; de invulling hiervan blijft een uitdaging. Tot op heden hebben slechts 8 PAS-melders landelijk een onherroepelijke vergunning verkregen; in Zuid-Holland zijn er nog geen vergunningen verstrekt. Door het additionaliteitsvereiste en de, in Zuid-Holland ineffectieve, rijksmaatregelen ontbreekt in Zuid-Holland stikstofdepositieruimte voor vergunningverlening.

De minister wil het legalisatieprogramma met 3 jaar verlengen en introduceert een nieuwe aanpak met drie pijlers:

1. Rekenkundige ondergrens: Een ondergrens van 1 mol per hectare per jaar kan PAS-meldingen legaliseren, mits wetenschappelijk onderbouwd en juridisch houdbaar.
2. Individuele route: Zaakbegeleiders bespreken met PAS-melders oplossingen, zoals legalisatie, reductiemaatregelen of vrijwillige beëindiging.
3. Afzien van handhaving: Mogelijkheden worden benut om handhavingsverzoeken af te wijzen, met Rijksondersteuning voor provincies.

Het Rijk heeft capaciteit vrijgemaakt voor zaakbegeleiders. Zuid-Holland ontving eind 2024 €7,9 miljoen voor een subsidieregeling om PAS-melders te ondersteunen, nadere details hierover volgen.

Punt van interesse	Samenvatting
--------------------	--------------

<p>Stand van zaken huidige legalisatie-aanpak PAS-melders</p>	<p>Het Rijk is wettelijk verantwoordelijk voor het treffen van maatregelen waarmee stikstofdepositieruimte ten behoeve van het legaliseren van PAS-melders beschikbaar komt. Dat is tot op heden onvoldoende gelukt, landelijk hebben namelijk slechts 8 PAS-melders een onherroepelijke vergunning gekregen. In Zuid-Holland zijn nog geen vergunningen verstrekt, zie voor de stand van zaken de in november 2024 verstuurde voortgangsbrief (PZH-2024-864201094). De minister geeft aan dat de beschikbare ruimte uit maatregelen vanwege het additionaliteitsvereiste in de meeste gevallen niet ingezet kan worden voor vergunningverlening. Aanvullend op deze verklaring van de minister is in Zuid-Holland ook het probleem dat de maatregelen van het Rijk (waaronder de Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijen) in deze provincie onvoldoende effectief zijn, waardoor er hier tot op heden geen stikstofdepositieruimte beschikbaar is.</p>
<p>Nieuwe aanpak</p>	<p>De minister start een nieuwe aanpak en is daarbij voornemens het legalisatieprogramma te verlengen met 3 jaar. Deze aanpak bestaat uit verschillende pijlers:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Het onderzoeken van een rekenkundige ondergrens</u>. De depositiegrens voor PAS-meldingen bedraagt 1 mol per hectare per jaar en bij een rekenkundige ondergrens die hierboven ligt zijn de PAS-meldingen met het instellen van die rekenkundige ondergrens gelegaliseerd. Van belang is wel dat die ondergrens wetenschappelijk is onderbouwd en juridisch houdbaar is. 2. <u>Individuele route</u>. In deze pijler wordt door zaakbegeleiders van het Rijk met individuele PAS-melders besproken welke oplossingen haalbaar zijn. Die oplossingen kunnen variëren, het gaat bijvoorbeeld om het legaliseren met stikstofdepositieruimte als die ruimte beschikbaar is en wel aan het additionaliteitsvereiste kan worden voldaan, het nemen van reducerende maatregelen of het vrijwillig (gedeeltelijk) beëindigen of omschakelen. 3. <u>Afzien van handhaving</u>. De minister wil naast het verlengen van het legalisatieprogramma verschillende mogelijkheden benutten om handhavingsverzoeken af te kunnen wijzen. Het Rijk geeft aan provincies daarin te ondersteunen.
<p>Middelen / financiën</p>	

	Het Rijk heeft eerste capaciteit vrij gemaakt voor de inzet van zaakbegeleiders (de individuele route). De provincie Zuid-Holland heeft in 2024 7,9 mln. euro ontvangen om een subsidieregeling voor PAS-melders uit te werken om daarin individuele oplossingen voor PAS-melders te ondersteunen. Meer informatie over deze regeling en de inzet van zaakbegeleiding volgt op korte termijn.
Samenwerking met medeoverheden en rol provincie	
Overleg met het Rijk	Naar aanleiding van de Kamerbrief over PAS-melders hebben provincies op 12 december j.l. een oproep aan de minister gepubliceerd. Deze oproep is in december door een afvaardiging van de provincies in een overleg met de minister toegelicht. Op 19 december 2024 heeft nog bestuurlijk overleg tussen provincies en het Rijk over de legalisatie van PAS-melders plaatsgevonden.

Brief Beleidsagenda Natuur

Deze brief schetst de inzet van het ministerie van LVVN op het gebied van natuurherstel. Zowel de bestaande uitvoering als de voorgenomen extra middelen worden genoemd.

Punt van interesse	Samenvatting
Algemeen	In de brief Beleidsagenda Natuur wordt verwezen naar de andere brieven zoals die over Ruimte voor Landbouw en Natuur, de contourenbrief Agrarisch Natuurbeheer en de brief Hoofdpijnen inzet op stikstofemissiereductie. In de analyse van de brief hoofdpijnen inzet op stikstofemissiereductie hierboven staat beschreven wat de inzet van het Rijk is op de incidentele €500 voor natuurherstel. Er staan verder geen op zichzelf staande nieuwe beleidsvoornemens in.

Contourenbrief agrarisch natuurbeheer

Deze brief beschrijft de inzet van het kabinet op agrarisch natuurbeheer, waarvoor structureel 500 miljoen euro per jaar is vrijgemaakt vanaf 2026. De aanpak sluit aan bij hetgeen beschreven in de brief over Ruimte voor landbouw en natuur, namelijk ook met een focus op gebieden waar opgaven samenkomen.

Punt van interesse	Samenvatting
Algemeen: Agrarisch Natuurbeheer (ANB)	<p>Doel van het ANB: <i>Agrarische ondernemers stimuleren en faciliteren om een bijdrage te leveren aan het behalen van wettelijke doelstellingen voor natuur, water en klimaat.</i></p> <p>ANB: Een instrumentenmix die zowel ondernemers stimuleert als een grote bijdrage levert aan wettelijke doelstellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Realistisch verdienvermogen;

	<ul style="list-style-type: none"> - Bijdragen aan Europese wettelijke doelen voor natuur, water en klimaat; - Op of ten behoeve van landbouwgrond; - Vrijwillig.
Waar zet het Rijk op in?	<p>Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Van 100.000 ha naar 280.000 ha in 2032; - Onderzoeken langjarige overeenkomsten (20 jaar); - Hogere vergoedingen en indexatie; - Inzet op natuur-, water- en klimaatdoelen. <p>Investeringspakket voor agrarische ondernemers</p> <ul style="list-style-type: none"> - Investeringspakket voor langjarig ANB (bijv. aanleg kruidenrijk grasland, aanpassing waterhuishouding); - Waardedaling grond, grondruil etc.; - Aanvullend op bestaande maatregelen vanuit ZH-PLG. <p>Gebiedsspecifieke vergoeding</p> <ul style="list-style-type: none"> - Langjarige vergoeding voor beperking in specifieke gebieden, zoals rondom Natura 2000-gebieden, hoger waterpeil veenweiden. <p>Versterking uitvoerende organisaties</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samenwerking en doorontwikkeling uitvoerende organisaties <p>Doorontwikkeling ecoregeling</p> <ul style="list-style-type: none"> - Met oog op nieuwe GLB-periode werken aan betere samenhang ANLb en ecoregelingen. Evt. in pilots. <p>Voor Zuid-Holland schept deze structurele aanpak met extra middelen kansen om in het landelijke gebied samen met de gebiedspartners zoals de agrarische collectieven op een grotere schaal te werken aan de verschillende doelen, waaronder weidevogels en bodemdaling.</p> <p>Gezien de grote opgaven door heel Nederland is het wel de vraag of met deze aanpak, deze middelen en de nadere voornemens de wettelijke doelstellingen voor natuur, water en klimaat gehaald zullen worden.</p>
Inbreukprocedure grutto	<p>In de brief staat benoemd dat specifieke aandacht uit zal gaan ANLb in en om weidevogelkerngebieden, vanwege inbreukprocedure van de Europese Commissie voor de grutto. Hoewel de inhoud van de reactie van het rijk op deze inbreukprocedure niet openbaar is, lijkt hiermee de inzet van het</p>

	rijk wel vooral te zitten op het versterken van het agrarisch natuurbeheer voor het versterken van de grutto populatie.
Middelen / financiën	
€500 mln. per jaar structureel	<p>500 mln. per jaar vanaf 2026. Minister schrijft hierover in de brief:</p> <p><i>In de aanloopjaren (2026-2030) zal nog niet het volledige structurele bedrag voor agrarisch natuurbeheer kunnen worden ingezet. Ik ben daarom voornemens om deze financiële ruimte in de eerste jaren te gebruiken om ook een investeringspakket op te zetten, bijvoorbeeld voor de aanleg van landschapselementen op agrarische percelen.</i></p> <p>Meer concrete uitwerking van de beoogde besteding komt bij voorjaarsnota 2025. Vooralsnog blijft daarmee onduidelijk of de middelen voldoende zijn om de doelstellingen te behalen.</p>
Samenwerking met medeoverheden en rol provincie	
Samenwerking in de hele keten	<p>De minister schrijft hierover in de brief:</p> <p><i>Ik zie er naar uit om binnen de contouren, zoals geschetst in deze brief, in de komende tijd samen met mede overheden, agrarische collectieven en andere partners hier de schouders onder te zetten, en bij de uitwerking van de besteding van deze middelen met veel energie samen te werken aan de toekomst van ons landelijk gebied.</i></p>

We vertrouwen erop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

Plv. secretaris
ir. J.C. van Ginkel MCM

voorzitter
mr. A.W. Kolff

Bijlagen

1. Kamerbrief Ruimte voor Landbouw en Natuur (DGLGS / 89620684);
2. Hooflijnen inzet op stikstofemissiereductie (DGLGS / 89739940);
3. Kamerbrief PAS-melders (DGLGS / 94347498);
4. Kamerbrief Beleidsagenda natuur (DGNV / 94345693);
5. Contourenbrief agrarisch natuurbeheer (DGNV-LN / 88698574).